

ÉLET ÉS IRODALOM
 SZÉPIRODALMI ÉS
 TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos
KORBULY JÓZSEF.

Előfizetési ár:
 Egész évre 6frt.
 Fél " 3 " 50k.
 Negyed " 1 " 50k.
 Egyszeri szám ára 12kr.

*Szerkesztői iroda és
 Kiadó-hivatal:*
 Kolozsvártl. Bel. Monastor
 utca 20sz.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

„ÉLET és IRODALOM“

1884. év második félévi folyamára.

Az „ÉLET és IRODALOM“ című, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére nyitjuk meg az előfizetést juli—december folyamára.

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e pusztá ígéretek után tartssunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamában a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Brassai Sámuel, Imre Sándor, Beöthy Zsolt, Szász Béla, Szász Gerő, Endrődi Sándor, Ábrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigáné, Sári Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Csernátóni Gyula, Medgyes Lajos, Lövey Klára, E. Kovács Gyula, Petelei István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladár, Lugosi József, Ábrányi Emil, Dengi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre 6 frt. || Fél évre 3 frt.
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők: helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

Mutatványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk.
Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.

HIRDETÉSEK

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL“
kittüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített
S I N G E R
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletenkénti fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja
Neeser János és társa
Kolozsvárt, tordauceza 1. sz.
(7) (39—52)

Valódi mosott pamut.
Női kézimunka.
Hímző anyagok.
Öszi ujdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hingtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.
A jövő évi kiállításához ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.
Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesítetnek.
Lustig Eszti és Neményi Hermin
BUDAPETS, Haas-féle palotában,
(25) szemben a „Magyar Király“ szállodával. (3—*)
Kanevasz-szövetek.
Valódi mosott pamut.

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ KOLOZSVÁRT.

Ajánlja az ev. ref. főtanoda általa már 35 éven át kezelt és legújabbban a kor igényeinek megfelelőleg a legmodernebb betűkkel berendezett

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁIÁRT.

A könyomdában szakképzett metsző és nyomó van alkalmazva.

A nyomdai gépek elegendősége, valamint a munkaerő teljes száma lehetővé teszi, hogy minden

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, izléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy bármely hazai nyomdával versenyezhet

A munkákhoz szükséges papír csak rendes gyári árban számítja.

Mindennemű és nyelvű **könyvek, folyóiratok, iskolai értesítők, köz- és magán hivatalok részére szükséges rovatos ívek, körlevelek, árjegyzékek, számlák, diszes kiállítású diplomák és tanulólevelek, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívók, tánczrendek, gyógyszerári jelzetek bor, rozsolis és más vignettek, új évi és más alkalmi üdvözetek, vámjegyek, vásárcédulák, hirdetémények, bármily nagyságu falragaszok, szóval minden e szakmába vágó fekete vagy színnyomatu munkák csinos kiállítását jutányos áron elfogadja.**

Megrendelések Stein János könyv- és zeneműkereskedésébe (bel-középutcza 1. sz.) vagy a nyomda helyiségébe (bel-farkasutcza 20. sz.) intézendők.

— Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. —

Különösen a kir. közigazgók, megyei és városi hatóságok és a községi előljáróságok, valamint takarékpénztárak és biztosító-társaságok figyelmét bátorodik arra föl hívni, hogy hivatali szükségletekre megkívántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolcsóbb árszámítására különös sulyt fektet. A községi bíróságok részére szükséges nyomtatványokból raktárt tart s azokból kis mennyiségben **konez számra** is jutányos áron szolgál.

Kolozsvárt Stein Jánosnál

kaphatók, a hol vidéki szíves megrendelések gyors és pontos teljesítéséről a legjobban van gondoskodva.

STEIN

JÁNOS

erdélyi muzeum-egyleti
könyv-, mű- és

könyvkiadó és könyvtár
zeneműkereskedése

KOLOZSVÁRT.

Új könyvek:

- Jelmeztan.** A különféle nemzetek ruházatának rövid leírása a történeti fejlődés alapján. Számos ábrával. Irta Dr. Váradi Antal. 1 frt.
- Milyen legyen nálunk a telekkönyvi kényszer?** 40 kr.
- Az Isten keze.** Eredeti népszimnű dalokkal. 3 felv. Irta Lukácsy Sándor. 60 kr.
- Der Saazer Hopfenbau** nach mehr als fünfzig jährigen Erfahrungen und Beobachtungen. Von Josef Schöffl. 2. vermehrte und verbesserte Auflage. Mit 52 Holzschnitten. 1 frt 50 kr.
- Magyarország története,** a népiskolák számára. Irta Jókai Mór. Képekkel. 30 kr.
- Neue Entwürfe für Tapezierer und Decorateure.** Gezeichnet von Heinrich Dühring. 20 Tafeln in Lichtdruck. 10 frt.
- Barock.** Eine Sammlung von Plafonds—Cartouchen—Consolen—Gittern—Möbeln—Vasen—Öfen—Ornamenten—Interieurs etc. etc. Von Baumann und Brassler. Első füzet. 3 frt.
- A hazai örmények vezeték- és keresztnevei.** Irta Szongott Kristóf. 50 kr.
- L'art de dire le monologue.** Par Coquelin Cadet et Coquelin Afné. 2 frt 10 kr.
- Conducteur.** (Vasúti-Menetrend) 1884 augusztus. 50 kr.
- Az **OLCSÓ KÖNYVTÁR.** Szerkeszti Gyulai Pál. 175—181. füzet.
175. füzet. **Roscher Vilmos. A nemzetgazdaság a klasszikai ókorban.** Németből ford. M. G. Füzve. 20 kr.
176. " **Theuriet. A habléány.** Beszély. Francziából ford. Sz. E. Füzve. 30 kr.
177. " **Gaskellné. Cranford.** Regény. Angolból ford. Belényesi Gábor. Füzve. 60 kr.
178. " **Ebers György. Egy szó.** Regény. Németből fordította Kacziány Géza. Füzve. 80 kr.
179. " **Malot Hector. A szépség vonzereje.** Francziából ford. Sz. E. Füzve. 80 kr.
180. " **Wieland. Az Ábdériták.** Ford. Farkas Albert. Füzve 1 frt.
181. " **Gyöngyösi István. Ének Thököly Imre és Zrinyi Ilona házasságáról.** (1683.) Egykorú kéziratokból kiadta és jegyzetekkel kísérte Háhn Adolf. Füzve. 30 kr.
- A színészet rendszere.** A drámai jellemalkotás eszmei és technikai elvei. A színészet történetéből, gyakorlatából vont tanulságok, s az élet jelenségeinek megfigyelése alapján tárgyalva. Irta Rakoczai Pál. 1 frt 20 kr.
- A villamos távirás kézi könyve.** Táviradakezelők kiképzésére és táviradai mellékállomás vezetők kézi használatára. Koller Lajos miniszteri tanácsos megbízásából. Irta ifj. Kiss József. 3 frt.
- A rövidlátás terjedésének okai az iskolás gyermekek között.** Irta Boros Vida. 50 kr.
- János király.** Irta Shakspeare. Fordította Arany János. 60 kr.
- Hamlet, Dán királyfi.** Irta Shakspeare. Ford. Arany János. 70 kr.
- Magyar Pantheon.** A magyar történelem, művészet és irodalom 150 kimagasló alakja, képekben és rövid életrajzokban feltüntetve. Irta Dr. Márki Sándor. Egyszerű kiállítás. 60 kr. Ugyanaz díszes kiállításban. 2 frt.
- Ausztria és Magyarország,** a XIX. század első tizedében. Kiadatlan források alapján. Irta Wertheimer Ede. I. kötet 2-ik fele. 1 frt 80 kr.
- A szeszadóról szóló 1884. XXI. t. o. Jegyzetekkel,** magyarázatokkal és betűrendes tárgymutatással. 50 kr.
- A két férj.** Regény. Irta Sirven Alfréd. Két kötet. 1 frt.
- Noris.** Regény három kötetben. Irta Claretie Gyula. 1 frt 50 kr.
- Teréz és kisebb költemények.** Irta Abrányi Emil. 80 kr.
- Báró Sennyey Pál és gróf Apponyi Albert.** Irta egy magyar conservativ. 1 frt.
- A latin nyelv szótára.** A kútfőkből a legjobb és legújabb szótár irodalomra támaszkodva összeállította dr. Finály H. 10 frt.
- Zajzánból Khámin át Tiberbe** és a sárga folyó forrásvidékére, Przewalszky Mihájlovics Nikoláj orosz ezredes harmadik útja Közép-Azsiába. Oroszból dolgozta Csopely László. Szövegbe nyomott képekkel. 3 frt 60 kr.
- Ausztria és Magyarország a XIX. század első tizedében.** Kiadatlan források alapján írta Wertheimer Ede. I. kötet első fele. 2 frt 40 kr.
- A Kisfaludy-Társaság évlapjai.** Új folyam. XVIII. köt. 2 frt 50 kr.
- Mezei gazda népszerű vezérkönyve.** Irta Galgóczy Károly. II. kötet: az állattenyésztés. 80 kr.
- A XIX. század pesszimizmusa.** (Schopenhauer és Hartmann). Irta Alexander Bernát. 1 frt.
- Görög gyakorló könyv.** Hintner és Curtius nyelvtanaihoz. Irta dr. Hintner B. 1 frt 40 kr.
- Példázatok zongorán.** A leltések különböző nemeiről. Irta Szenkovits Gyula. 50 kr.
- A női szépség fentartásának, ápolásának és növelésének titkai.** Irta egy nagyvilági hölgy. Füzve 1 frt 70 kr. Kötve 2 frt.
- Filozofia füzetek.** Havi folyóirat. Többek közreműködésével szerkeszti dr. Báttaszéki Lajos. I. füzet. 1884. január hó. 40 kr.
- A honfoglalás kezdete és befejezése.** Irta Csuday Jenő. 50 kr.
- Az állandó gőzkazán és gőzgép-üzem kézikönyve,** vagyis a fűtők és gépészek törvényes vizsgáinál előforduló kérdések tárgyalása. Kozák Gy. munkája alapján. Fordította és összeállította Fritz Pál. 60 kr.
- Compendium der Praktischen Medicin.** Von Dr. C. F. Kunze. 6 ft.
- Klinische Terminologie.** Von O. Roth. 3 frt 60 kr.
- Spamer's illustr. Konversations-Lexikon** für das Volk. Zugleich ein Orbis Pictus f. d. studierende Jugend. 1 füzet. Megjelenik 200 füzetben. Minden füzet. 30 kr.
- Persisch-Rhodische Fayence-Teller.** 15 Tafeln in Farbendruck. 3 frt 60 kr.
- A sors kegyenczei.** Regény. Irta Kvassayné Kun Mélanie. 2 frt.
- A spiritismus titkaiból.** Irta János főherczeg. 50 kr.
- A honfoglalás éve.** Irta Salamou Ferencz. 50 kr.
- Aus dem westlichen Himalaja.** Erlebnisse und Forschungen von K. E. von Ujfalvy. 10 frt 80 kr.
- A munkás osztály sorsának javítása.** Irta Brüll Lipót. 60 kr.
- Görög nyelvtan.** Irta dr. Hintner B. 1 frt 60 kr.
- Das Elektrische Potential, oder Grundzüge der Elektrostatik.** Die neuere Theorie der elektrischen Erscheinungen in elementarer Darstellung. Von A. Serpieri. Mit 44 Abbildungen. 1 frt 65 kr.
- Die Atmosphärische Elektrizität.** Von Luigi Palmieri. 50 kr.
- Das Wesen und die Aufgaben der Nationalökonomie.** Ein Beitrag zu den Grundproblemen dieser Wissenschaft. Von dr. Emil Sax. 1 frt 50 kr.
- Die Riviera.** Von Prof. W. Kaden und Maler H. Nestel. 1 füzet. Gazdagon illusztrálva. Minden füzet. 1 frt 20 kr.
- Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat.** Irta Petrovics László. 1 füzet. 30 kr.
- A házassági javaslat a törvényhozás előtt.** Irta Kovács Gy. 50 kr.
- Erdő-őr, vagy az erdészet alapvonalai kérdésekben és feleletekben.** Az erdészeti műszaki segédszemélyzet, erdőbirtokosok, községi előjárók és néptanítók számára írta Bedő Albert. 94 fametszettel. Harmadik kiadás. 3 frt 50 kr.
- Hulló levelek.** Elbeszélések. Irta Horváth Béla. 1 frt.
- Telekkönyvtár.** A telekkönyvvezetők összes teendői körül követendő szabályok vezérfonala. A telekkönyvvezetők országos egyesülete által 20 drb. arannyal jutalmazott pályanyertes mű. Irta Virágh Aladár. 3 frt.
- A zsidók története Magyarországon.** A legrégebb időktől a mohácsi vészig. Részben kiadatlan kútforrások nyomán. Irta dr. Kohn Sámuel. I. rész. 4 frt.
- A hogyan megtörtént.** Elbeszélések. Irta Lenkey F. I. rész. 80 kr.
- Mese a varrógépről.** Irta Kiss József. Baditz Ottó rajzaival. Második kiadás. 1 frt 40 kr.
- Rajzok és elbeszélések.** Irta Kocz Sándor. 1 frt 20 kr.
- Conducteur.** Fahr-Pläne 20. Mai. 50 kr.
- A balsors gyermeke.** Regény. Irta Richebourg E. Hét kötet. 3 frt 50 kr.
- A vak gróf.** Regény. Irta Enault Lajos. Három kötet. 1 frt 50 kr.
- A bűnös férj.** Regény. Irta Daudet Ernő. 50 kr.
- Nyelvtudomány és nyelvtanítás.** Tanítók és tanárok figyelmébe ajánlja Hunfalvy Pál. 1 frt 50 kr.
- Az oszlop báró.** Regény. Irta Tolnai Lajos. 2 frt.
- Bankári számtan.** Irta Metzl Henrik. 1 frt 20 kr.

ELET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KOZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre	1 frt 50 kr.
Félévre	3 " — "
Egész évre	6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

KORBULY JÓZSEF.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.

Harmínekilencedik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1-1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.
1884. szeptember 21.

NAGY PÉTER.

Mintha szívét irigyelte volna meg a végzet! A nagy szónok, ki mint apostol hirdeté a szent vallást, nincs többé. Nagy Péter halt meg! Őt fekszik most mozdulatlan, hidegen, mélyen — koporsóban. Atjárja a hír széles e hazát; megfogazik a keserűség, a bánat a szivekben. Kipótolhatatlan a protestáns ref. egyház kebelében, mert nagy emberét, igaz hívét vesztette benne! Mélyen fájó bánatot hagyott, úgy is a végzet által kínosan sújtott családi körében! Fájjalja őt minden ember, ha szívében jóval van megáldva, mert a jóság eszménye volt!

Kolozsvár város szülöttét veszté el benne, közöttünk emelkedett nagygyá, az egyházkerület fejévé. Kit vesztettünk? Nagy kérdés, melyre megdölgöndolva is alig lehet felelni! — Bölcs szónokot, kinek szava kibékíté, megnyugtató a sziveket, kinek szava szent volt, — azzá tevő ezí tettei által; igaz embert, kinek nyugodt, tiszta lelke, nagy akarat, tettei kivitelében határozott meggyőződése volt! Nyugodt volt ő a szószékben is, mert tán sejté, hogy hivatva van lelki nyugalmat oltani a szívbé. Előadása keresetlen, tiszta vala, épen ezért a szív mélyébe hatott!

Nagy embert vesztünk, s ilyenkor mélyebbről fájdul meg a szív, ujabban megtanulva, hogy a nagyok sem kerülük ki a halál fagyos lehelletét: egy sors vár mindenikünkre! Még élhetett volna közöttünk, ősz elején vala még; a természet is csak lassan hervadoz, — csak akkor borít az ég fá szemfedőt, midőn már nincsen semmi éke. Boldog volt sokáig, családi köre egészen boldogítá, hű hitves, jó lány, ifju unokák, üdvössé tevők életét. Hozzájok is benézett a halál, tekintete lehervasztá a rózsát a boldog család-anya, — lányának — arczáról, s szedé majd áldozatát kis unokái életteljes öröből. Kinek gazdag volt lelke a gyönyörben, az erzi aztán mi a veszteség; a szíve megszakadt, — bánat vesztett szerettei körébe helyezé!

Gazdag volt élte tetteben! A szabadságharczak részese vala. A politikai, a társadalmi élet öröi is találkoztak gyakran munkálkodásával.

Gazdagítá egyháza irodalmát, folyton munkált irodalmunk terén. Dolgozott eredetieket, fordította

külföldi jeles írók műveit. Több folyóirat munkatársa volt. A reformált anyaszentegyház méltán tisztelé a nagy férfit. A korszakot alkotó zsinat és konvent, elnöki székében nem régüdvözlé őt, s elismeré az egyházi törvényhozásban mély belátását, erélyét.

Nagy embert vesztünk, olyant, ki embertársaiért nélkülözött, fáradott, ki jóért, igazért küzdött egész életében, s nem rettent vissza a kétes siker-től, ki építé, alkotott, ki építé hívei szívében a hitet, s a ki közülék nélkülözé azt, annak szívében megalkotá!

Emlékét áldani fogják ezeken meg ezeken, a a még korán elhunyt halottnak. Ő még élhetett, — tehetett volna; negy emberek elveszése mindig korai! Nagy szíve volt, szívének nagyságát tudják azok, kiket részeltetett szívéből! Megáldva őt az ég, ő megáldva minket, s mi áldani fogjuk mindig az ő emlékét.

Nagy Péter Kolozsvártt született 1819-ben, ápril. 22-én. Atyja tisztos polgár ember volt, s fia kiváló képességeit felismerve, beadta a református collegiumba, hol az élénk, eszes gyermek mindjárt a kitünők sorába emelkedett s mint tanárainak, tanulóársainak és tanítványainak egyaránt kedvence, kifogyhatlan vidám kedélyével sokszor felvillanyozta a diákéletet, mit husz éves korában végzett, ezután pedig a theologiai tanfolyamot hallgatta. Már ekkor kitünt szónokló tehetsége által. Kész volt bármí alkalommal praedicálni s mint legatus, mindenütt diadalt aratott szép beszédei s élénk észjárása által.

A hogy kilépett az iskolából 1839-ben, még ez év decemberében megválasztották kolozsvári segédpapnak, mely hivatalt 1840. jan. 1-én el is foglalta. Másfél év mulva már kolozsvári rendes pappá választott. Most már nyitva állott az út, hogy tehetségeit egyháza javára, régi óhajtsái szerént, áldozhassa. E véggett legelőbb is tapasztalatai öregbítésére a külföldi egyetemeket látogatta meg s majd a kolozsvári, nagyenyedi és m.-vásárhelyi főtanodákban „examen finalét“ állott ki, melynek sikere s a M.-Vásárhelyt 1842-ben a zsinaton történt felszentelése alkalmával mondott beszédeért a jelenvolt nagy számú főuri és egyházi közönség minden módon kitüntette. Állását betegeskedése miatt csak 1844-ben foglalhatta el véglegesen.

Ez időtájt vette nőül Landeau kisasszonyt, egy francia származásu mivelt hölgyet, kitől két gyermeke született: József, ki a magyar orvosi karnak jelen-

leg egyik díszé s Kolozsvármegye derék főorvosa és Katalin, Szabó Sámuelné, ki oly hamar idehagyta az őt forrón szerető édes atyját, testvért, férjet s gyermekeit, kipótolhatlan veszteséget és nem muló bánatot okozva kedveseinek.

1848-ban Urbán Nagy Pétert is elfogatta s kezéül Szebenbe hurcolta, honnan 1849. márcz. 11-én társaival együtt Bem szabadította ki. Ugyanez évben, minthogy első neje már évek előtt elhalt, másodsor nősült, báró Wesselényi Krisztinát, a művelt és szereteméltó urhölgyet vevén feleségül.

1850-ben választatott meg a kolozsvári főtanodához a természettudományok rendes tanárává, minék az ifjuság e tudományok erős szeretetét köszönheté. Majd az orvosított kolozsvári theologiára a gyakorlati theol. tanárává választatott s buzgó, nagy sikerrel működővén itt hét éven át, az egyházi ékesszólásban, szabatosan szólva, új iskola alapítója lett. Egy tanítványára sem maradt hatás nélkül a mester befolyása.

1864-ben közjegyzővé (generalis notarius) s majd előde Z. Bodola Sámuel halála után 1867-ben egyhangulag püspökké választott. Ő volt Erdélynek 36-dik ref. püspöke. Csakhamar megnyerte a királyi megerősítést s hozzá a kir. tanácsosi czimet is.

És püspökségének 18 éve áldás vott Erdély reformált egyházának életében. Mint administrator bölcs, belátó elméjü, s felülmulhatlan képesséjü volt s a püspöki tekintélyt az előtt el nem ért magaslatra emelte. Állásának rendkívüli tudománya, rendíthetetlen szorgalma és akaratereje, szilárd elvei, fenkölt jelleme, atyai jósága, derült nyájassága és kellő szigora által szerzte meg a tekintélyt; személyiségének e tulajdonok mellett elragadó ékesszólása, szikrázó szelleme és humora szerzte meg a rokonszenvet.

Mint pap és mint ember, egyaránt olyan volt, kinek a közvélemény meg szokta adni a nagy nevet. Tehetségének, tevékenységének, idejének java részét egyházának szentelte. Vezérszellem volt itt, kinek tán legfőbb érdeme van az őt protestáns kerület egyesülésében, s egyháza tekintélyének emelésében. De azért a közélet és e város minden nemes érdekének buzgó harciosa volt ő. Mint egyházi szónok, a jelen nemzedékben a legkitünőbb volt. A ki őt egyszer hallotta, nem feledi el soha.

Hangja nem volt nagy terjedelmü s nem oly csengő, mint szívhez szóló és rokonszenves. Nem külső eszközökben volt ékesszólásának hatása. Egész lényével hatott, tárgyát mindig kimeríté, szereté s erősen meg

volt győződve igazsága felől. Közönségét lassanként emelé magához, egyszerű, nemes eszközökkel idézte elő az érdeklődést, s mindenkivel közölni tudván meggyőződését, felhangolt, melegített s az ihlettség szárnyain emelkedve, ragadta magával közönségét, s oly szép nyelven szólott s olyan nemesen!

S ép oly szépen irt is. Irodalmi működését nagyon fiatal korában kezdte már. Rendes dolgozótársra volt a Mátray „Regélő“-jének, Brassai (Kolozsv.) „Vas. Ujság“-jának, Méhes Társalkodó-jának, a „Család könyv“-nek, a „Prot. egyh. és isk. lapok“nak, a „Koszoru“-nak, az erdélyi politikai lapokba novellákat s értekezéseket irt néha. Fordításai angolból („Karácsonj“, „Kukliné predikációi“ stb.) s a „Budapesti Szemlé“-ben legújabbán megjelent eredeti és fordított novellái (Belényessi Gábor név alatt) a magyaros, szép styl mintaképei, s egy szép lélek gyöngyei.

Mig sokoldalú munkássága mindinkább növelte tekintélyét és népszerűségét, egyéniségének szeretetnél-tő vonásai meleg ragaszkodással kapcsolak hozzá mindenkit, ki körébe jutott. Melegen érző szív, férfias jellem párosultak benne igazi szerénységgel, lelkes hazafiság nemes emberszeretettel. Annál súlyosabban érinték a csapások, melyek egy idő óta sujtották; tavaly temették el leányát Szabó Sámuelné, alig pár héttel ezelőtt pedig két unokáját. Hogy ő maga is oly közel áll pályafutása végéhez, barátai nem gyaníták s Szász Károlynak püspökké avatására is őt szemelték ki.

Ravatalánál özvegye, fia Nagy József kolozsmegyei főorvos és Szabó Sámuel tanár állanak, de gyászolja az elhunyt jelest a ref. egyház, a magyar irodalom, a magyar mivelt társadalom is. Legjobbainak egyike volt ő, áldás emlékére!

TARCZA.

VAJDA JÁNOS LIRÁJA.

Vajda Jánost, ha már összehasonlítást tehetünk, leginkább Heineval hasonlíthatjuk össze. Mindkettő lirája a pessimisticus irányé. Rokon lelkek voltak. Volt nekünk még egy ilyen irányú költőnk: Ányos Pál volt. Nyéki Vörös Mátyásban is föltalálható e szomorú hang, de nála affectált.

Endrődi Sándor költőnk így ír: „Szerintem a pessimisticus világnézet ép oly jogosult, mint a vidám, derült. Egyik sem a mai kor találmánya. Homer mosolya elbűvöl bennünket, de Shakespeare fájdalma fenséges. Az egyik rovására tehát a másikat dicőitni feltétlenül: legalább is elfogultságról tanuskodik. Vannak, kik a derült világnézetet a költő egyedüli s valódi hivatásaként akarják feltüntetni. Merész utasítás! „Igen! — kiáltunk fel — a világ nyugalom után vágyódik s kibékülést akar! A fájdalom hangjai felszakgatják sebeinket; a szellem mosolya megaranyozza azokat.“ Ideje lenne, hogy az ily meddő okoskodások valahára véget érjenek.“

Homér és Ossián a két világnézetnek mivelője; kedvelték mindig e két költőt. „Minden jellem — mondja Lewes György H. — fölveszi és földolgozza az őt környező körülményekből, a mi neki való s ott hagyja a többit, épen mint a hogy a növény a földből és a levegőből fölveszi az őt

ÚJ VILÁG.

— Elbeszélés. —

Irtta: TOLNAI LAJOS.

Hatodik fejezet.

Az ünnepélyes megnyitás.

(Folytatás.)

lig telt el pár nap, már a nagy lapok kezdtek vegyes rovataikban közölni a mindigháti új polgári iskola ügyeit, az új tanárok előmunkálatait, az iskola-épület czélszerű berendezését, mely minden várakozást felülmul s különösen hozták az egyszerre gyors népszerűsége jutott patronusnak Turjánfalvi Turjáni Vilmosnak életrajzát. Hogy ősei még az Árpádok alatt telepedtek volna le a gazdag alföldön, s hogy többen közülök főhivatalokat viseltek és nem messze van a jól sejtett igazságtól — mikép egy Miklós nádor is lett volna. (Csak azt nem mondja ez új történész, hogy miféle Miklós: Nincs Miklós, Pincse Miklós.)

Az egész megye Mindighátra szegezte tekintetét.

Turjániról már úgy beszéltek, mint főispánról, követről, sőt még miniszteri államtitkárságot is lehetett itt-ott hallani. Meg is érdemelné — jegyezte meg egy híres ellenzéki lap — csak hogy nem ennél a hazaáruló kormányznál.

Jöttek a vendégek, mint a nyári felhők, hirtelen, seregestől. Tanárok, tanárnők, házasulandó ifjak, férjhez menendő hölgyek még a fővárosból is. Mindighát egyszerre legalább is olyan híres lett, mint Leányfalva.

— Olvasta ezt az ujságot, káplán ur? — tolt az öreg lelkész ur elkedvetlenedett mosolylyal a Testvériség című nagy lapot az ifju elé.

— Oh igen. Itt áll a hirdetés, hogy ingyen vétetnek fel növendékek teljes ellátással.

— Nem csömrőlött meg ezeken az arcztalan hazugságokon? Hiszen jó, Turjáni ur derék ifju, de ősei Fehérmezyében szegény mesteremberek voltak, sőt napszamosok. Nádor? uram teremtem! hát ennek az új világnak a szemérmelensége idáig merne menni? Ki írhatta ezt a cikket? Ocsmányság!

— Úgy hallottam, Karácsondi ur információjára írta egy fiatal tudós, ki legközelebb akadémikus is lesz már talán.

— De nem ezért a hazugságért?

— Különben nagyon szép cikkek, azt meg kell vallani. Pompás styl.

Az öreg pap elfordult az ifju embertől. Le-csapta a lapot és nem szólott többet.

Mennyit beszélhet pedig egy öreg ember magában, mikor szólni szeretne és nincs kin ek? Mikor az új világ szóba sem áll már egy tehetetlen, elmaradott aggastyánnal!

A számtalan szekér, hintó, cséza és bárka között, mely a mindigháti utakat innen is onnan is ellepte: Fehérvárról is jödögelt egy gyöngye szekerecske, két vörös-szürke lovacskával.

Nincs olyan öröm, a melybe egy keserű ürömcsepp ne vegyüljön, Tanulságul vagy irigy boszantásul rendelte-e így a sors — én nem tudom eldönteni.

A szekerecskén egy köpczös tömzsi, piros képű vidám ember ült egyszerű mesteremberi ruhában — és mellette egy 10—14 éves forma szép barna arcú leányka.

Kocsisok, vendégek, Mindighátra törekvő útasok hamar megtudhatták, hogy az a köpczös atyafi Turján Márton kőmives és az a csinos leányka ott mel-

laptak elemeket s ott hagyja a többit.“ Vajda Jánosnak legtöbb költeményéből kitűnik a pessimisticus világnézet kedvelése. Lehetett is, volt is bizonyára oly körülmények között, melyek ez irányt kifejleszték. Gyakran mily csekély dolog is elkedvetlenit, hányszor van lehangolt kedélyünk, a nélkül, hogy bár okát is tudnók adni. A mélyen érző, a költői kedély a hatásokat érzékenyebben fogja fel, sokszor van benne valamely sejtésszerű, mely az örömet teljesen élvezni nem engedi. Lewes emlité a jellemek különbözőségét, s ha a költők önállók, nagyon különböző kedélyűek. A tapasztalás — mi csupán a megfigyelésből levont itéletek által keletkezik — nagyon különbözőkké teszi őket.

A realismus a természetből következtet, inductiv módon okoskodik. Az idealismus deductive vonja le következtetéseit. A legtöbb realismus a legkitűnőbb költőkben nyilatkozik, csillogó mezbe öltöztetve a phantasia által; ilyenek Shakespeare, Goethe, Walter, Gottfried, Petőfi stb.

A pessimismus szoros kapcsolatban van a realismussal. A pessimisticus s egyuttal realis költőnek több tapasztalata van mindig, mint az idealisticusnak; utóbbi elbájol, megbűvöl, a másik megtanít gondolkozni. Hány tanulmányt irtak már Shakespeare tragoediáiról! Az idealista legtöbbször a szívhez szól, míg a pessimista az észhez is. Az idealista inkább mulattató, álomba ringatja lelkeinket, nem fedi fel a hideg valót, az emberiség aljasságait, egy szóval: nem ébreszt teljes öntudatra, mint Madách Luciferé. A pessimisticus író valóságos költői ér nélkül nevetségessé válik; erőteljes hang nélkül utálatossá lesz. A fájdalomnak is meg-

vannak saját szavai, s ha első pillanatra nem hatnak, nem bilincselnek le, hatásuk elvész; ha Vajda János „A sirból“ című költeményét nem kezdette volna odaillő hangon, mint ihletett lelke sugta: nem gyönyörködött volna senki benne. Ilyenszerű Petőfi Sándor „Örültje“, „Világosságot“, „Utolsó ember“ című költeménye stb.

Más az ilyen költemények fejlődése, más az elegiáé. Az elegia csendes fájdalomakat dalol, megholtakért fohászodik, az élet mulandóságát felfedi; de a végen megbékül a sorssal. Az ily pessimisticus irányú költemények, minőket emlegettem, gyakran a legkétségbeesőbb hangulatban hagyják az olvasót.

A pessimisticus író, egyáltalán a pessimismus, mintegy ellenzékelt képez az idealismussal szemben. A pessimista nincs kibékülve a világgal; a teremtetőtől magasztosabb teremtményt várt volna, mint a hütre hamar hajló ember. Előszeregettel foglalkozik az ember gyarló oldalaival, föltárja a mindig retteget véget s mondja, hogy útainkról legtöbbször a szeszély is eltántorit.

Vajda János lirájában is, mint mondtam, ily gondolatok, érzelmek a tulnyomók. Őszintén, szíve sugallata szerint írta-e költeményeit Vajda? Bizonyára őszintébben, mint Heine. Én Vajdának adom az elsőseget. Heineban több a keserű, maró gúny sarcasmus; ámbár több dala, hosszabb költemény van, mely igazán gyönyört ébreszt keblünkben, sokszor tárgyal nem igazán érzett, csak affectált érzelmeket. Vannak oly versszakai, melyekben valóssággal piszkolja kedvesét. Nagy phantasiával dolgozik, de alakjai legtöbbször éjjeli árnyak, halálfe-

lette Turján Esztike. Mindighátig sok alkalmas útszéi csárda, korcsma vagy, ezekben Turján Márton, a kiknek csak lehetett, elbeszélte széltiben-hosszában, hogy Turján Vilmoska édes unokaöcsém.

Hát — fejtegeté egyszerre világosabban Márton bácsi — ennek is, annak a jó embernek és asszonyának is készséggel — hát a dolog csak úgy van uram, hogy Turján bácsi, isten nyugasztalja, meg az én édes apám édes egy testvérek voltak, egy apától egy anyától. Apám kőmives volt, de jó kőműves, télen által fűsös, disznóölő, még híres, a bácsi meg hajós-legény, vendéglős, árendás, ni, a hogy jött. Isten fölvitte a dolgát. Hallom ez az egy gyermek maradt, ez is valami bolondságban szenved, hányja fecserli a pénzt. Megnézem — mondok s legalább hirt viszek róla az atyafiaknak, hogy vigyázzunk.

A vendég urak, főképp az előkelőbbek, nagyokat nevettek az Árpád-kori ősökön és nádorokon és jól esett nekik, hogy ily biztos adatok nyomába juthattak. Itatták is a kőmivest, ki fontossága tudatában végre már valóságos szerepet játszott az útasok között, támogatásokat ígért, majdnem egész pártfogást a kedves uraöcsésnél.

Úgy is ment be Mindighátra, mint valamely Turján-féle örökségbe. Egyenesen hajtatott a hintókkal a kastély udvarába. Onnan, igaz, hamar kilődították a rendezők, mivel ide csak a nagyságos és méltóságos uraságok szállhattak, de a kőmives, mint minden sértett rokon megtenné, akkor a lármát csapott, hogy a zajra oda került az uraság is.

— Kicsoda kend, miféle szemtelen semmirevaló ember kend? hadonászott a vastag nádbotjával az ifju uraság és készült egy pár jót ütni a tolakodóra.

— Én édes öcsém, se szemtelen, se semmirevaló ember nem vagyok, becsületes czéhbeli kőmives mester vagyok, Turján Márton; ez itt Esz-

tike, a leányom; hoztam az új iskolába, a kit olvastunk az ujságokból. Ugyancsak nem is én, hanem a kántor komám olvasta. Az én apám, meg a te apád, öcsém, édes testvérek voltak. Kicsi korodban, mikor apád is csak olyan pisliczár ember volt s be-behozott hozzánk Fehérvárra, hát eleget ültél a karomon.

— Hazugság.

— Hogy volna hazugság öcsém, a kit meg tudok bizonyítani ma is a fél utcával. Ültél, ültél, itt ültél a karomon, akkor is olyan pofók veres fiu voltál. De szépen kinőttem magadat, helyre egy legény vált belőled, isten éltesen sokáig, tiszta szivemből kívánom.

S ment Márton bácsi, hogy megölelgesse a kedves öcsce urát.

Azért-e, mert nem volt még annyira romlott az ifju ember, hogy ellökje magától a valóságos rokont, kinek nevére jól emlékezett; vagy mert az a szép barna, halovány képű leányka fekete nagy szemével esedezőleg kérhette, hogy ne bántsa édes atyját: elég az, Turjáni Vilmos ur ott a nagy se-reg uri vendég szeme láttára megengedte, hogy Márton bácsi tehát megölelgesse és a szép Esztike neki alázatos szeretettel kezét csókoljon.

— Ispán ur szállítsa be, (úgy se mondta: őket, úgy se: bácsiékat) nálam most minden szoba el van foglalva — oda megyek nemsokára magához. Legyenek ott magánál ispán ur...

S a hogy lehetett, kibontakozott az ölelő karokból s eltűnt búsan, égő szegénnyel, haraggal, hogy épen most kellett őt ily csufásnak érnie!

A legszebb hintót is befecskenkezi biz ott a sár, mert neki ahoz természetesen joga van — hanem az soha sem volt szegény.

Nagy uraim, nem olyan nagy szegény ám a szegény ember sem!

Az ispán ur azon régi öreg szabásu gazdaszitekhez tartozott, kik béresre, juhászra, gazdára

mindig szeretnek egy kis rejtett csavart — holmi kilesett titkot — tartani a kezeik között. Jobb, erősebb ez a dorgálásnál, még sokszor a bótnál is. És most ime a hamarosan úgy elkevélyedett uraságra is juttatott ki az isteni gondviselés egy ilyen kis szerszámocskát.

De örömmel is vitte magával a gondos ember a Turján atyafiakat. Úgy bánt velök, mint a tojással, a mit azok épen helyén valónak is láttak. Jól tartotta őket s mindeneket megmutogatott nekik, miközben az egész szegény Turján geneológiát kipuhította. Szegények voltak, de vármegye kosztosa nem került eddig közülök.

— Nem adnám egy százasért, de egy darab ezeresért, hogy ezeket tudom -- kiáltott fel többször a felesége előtt az ispán.

Ó tudta, miért.

Hanem az ünnepélyre is készültek nagyban.

A rettentő diadalkapu alatt akár a kalocsai érsek átmehetett volna összes fényes papságával.

De hogy tündökölt is Dencz ur fényes képe; a teméntelen zászló láttára még azt is elfelejtette olvasni, hogy: „Üdv a haza atyjának.“ Csak a sok fehér ruhás leánykát, uri közönséget és a megyei nemesség virágját, a gróf Hatháziakat, Vártalanokat és a híres X. Y. Z. J. V. úsi nemzetségeket, e mind megannyi főispáni, alispáni jelölteket szemlélte. Oh, hogy szemlélte — százszor megolvasta őket egyen-egyen.

Többször oda sugott a boldog méltóságos ur titkárához, ki nevetve hajtogatta szép ifju fejét.

Nem hiszem, hogy nem azt sugta:

— Enné most Ráczot a méreg, ha látná ezt az enormis óvacziót. Meg kell irni mindent fölségesen a lapoknak.

Mert ebben heteken keresztül csakugyan nem is volt hiányosság. Gondolom, ez a kötelesség valahol törvénybe is van iktatva.

jek, esontvázak, hablányok stb. Sokat beszél álmairól. Van több kitünő dala is, mint mondám, ilyenek „Lorley“, „Du hast Diamanten“, „Ich stand in dunklen Traumen“ stb. Elbeszélő költeményeiben sok a balladai elem.

Vajda János — ha föltalálható is benne egy-egy bizarr vonás, ha affectált is lesz nagy ritkán — igazabb érzelmeket zeng s mi fö, eszmékkel, philosophiai problémákkal is foglalkozik. Csak az a költő tarthat fennmaradásra jogot, ki nemcsak érzelmeket zengett.

Vajda minden sorából kitünik a természet szeretete. A költőnek mindenekfelett a természetet kell szeretnie. Mily szép költeménye: (1858-iki kiadás 21 l.) „Fejem felett a nap“ című, melyet így végez:

„Vagy tán az isten átölelte
Ezt a virágos csillagot,
S midőn szerelmét rálehelli:
Csupán szeme a nap ragyog?...“

vagy: „Én nem tudom, mi lep meg néha“ című, melynek első versszaka csodálatosan hasonlít a „Lorley“ első strophájához.

Mondja:

„Isten jósága, nagy kegyelme
Megtölte minden kis zugot,
A temető-füvek tövébe
Boldog fénybogárkát dugott.“

A természet gazdag változatai, ellentétei, a négy évszak, a nappal és az éj, a tropicus tájak, meg éjszak vidéke, a völgy, domb, halom, meg a magasba hanyatló kőszál, a fű közt czirpelő bogárka, meg a felhőkig emelkedő sas, az illatot adó ibolya, meg a terebélyes hárs vagy tölgy, mely

fenségesen a villám által döntetik meg: mind-mind gazdag tárgyal szolgálhat a költőnek. A természetben nyilatkozó szép, mindig meghatja az igazi költőt, ki nemcsak szokásból dicséri a természetet, ki nemcsak szokásból vesz fel a természetből egy-egy képet; de azért, mert csak úgy tartja szépnek a költeményt, ha egy-egy rövid rajz, egy-egy gondolattal a természetre utalás ékíti azt.

A természet fölébreszti a költőben a vizsgálódás vágyát, fel azt, hogy láthasson mélyebben a természet titkaiba, az alkotásba s aztán, ha ily metaphisicai elvekkal foglalkozik költeményeiben a költő, mint pl. Petőfi is, a legtöbb élvezetet nyújtja az olvasónak. Ily irányu sorai is vannak Vajdának:

„Valami nagy rejtett bánat
Fogja el az egész tájat;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer.

Az a nagy bú, a mely téged
Vádol örök, nagy természet;
Mely kiégett szívvél kérdi:
Mért születni, minek élni?...“

Hazaszeretete is nyilatkozik költeményeiben, különösen az a kor volt az, mely tudott lelkesedni a hazáért s együtt érezte a haza bűjait az övével. Azon kor volt, mely mint a hogy Vajda igen gyönyörűen kifejezi „Liszt Ferenczhez“ című ódájában: remélt, de reménye még titok volt:

„Oh jer közénk, maradj velünk,
Kik még hiszünk, még szeretünk,
Bár reményünk titok.
Zengd te nekünk a csoda-dalt,
Mit nem mondhatnak el szavak,
Csak sejtnek milliók...“

Szeretettel foglalkozik a Hunyadiak korával, elbeszélő költeményei közül a legtöbb ide fűződik. Ir a nándor-fehérvári híres ütközetről, leírja Mátyás nagy királyunk egy pár kalandját, — elmondja a bécs-ujhelyit, lengyelországit a boroszlói táborozásakor. Ide tartozik „Istennek hála, meg volt az ebéd“ című. (24 l.) 1846-ban írta e költeményt, midőn sok tekintetben még keserűbb állapotok voltak, mint az 50-es években. Refraines költemény, „felejteni“ a refrain. Lehet a hazafias bor-dalok közé sorolni, hangulatteljes, kedves humoru, mi különösen az utolsó versszakban nyilvánul. Egyszerű, de érzéssel teljes helyeket találunk benne:

„Sóhajtasz egyet, — házad bajait,
S én a honét kezdem panaszlani.“

Vagy:

„Gyászoljuk a hont kis házunk alatt,
Mely e hazában minden vagyonunk;
Elkönyezünk a jó nép bajain, —
S eszünkbe nem jut önön nyomorunk!“

Igy végzi:

„Oh kancsó jer, te sokkal többet érsz,
Mint e honnak sok hűtlen gyermeke;
Ha te nem volnál, most két honfinak
Megrepedt volna bánatos szive.
Igyunk apám s gyertünk hazafelé,
Anyánk — szünjél velünk most pörlni,
Mi a hazáért ittuk le magunk',
Mert édes, oly édes nekünk felejteni!...“

(Folytatása következik.)

Mindighát... Mindighát... Mindighát és örökös Dencz... Dencz... Dencz s alig egy párszor az iskola, a derék Turjáni Vilmos (pedig ő folyvást a kitüntetést leste) és magáról a miniszter ő kegyelmességéről csak annyi sem sehol, mint épen én rólam. Az öreg papról sem semmi, holott ő is titkon kereste a nevét és kedvetlenül mormogta: új világ, új világ! Ennek meg...

(Folytatása következik.)

SHAKSPEARE.

„Változzék e név hegygyé: magasabb lesz — a Hymalajánál; ... változzék e név tengerre: s mélyebb lesz a nagy oceánánál!...”

Petőfi.

Él-isten valál, ki az égnek s földnek
Büvös csókjára nyertél életet:
Örök csodája mult s jövő időknél,
Te, embernél több, istennél kevesebb!...
— Az égnek szerelme földiekkel:
Nem pusztán hitrege... bizonyosság vagy magad,
Ki földre szálltál, hogy isteni művekkel
Az emberi nemet bámulatra ragadd.
Örökre megdicsőült az ember benned,
Mint a megváltóban... láng elmédnek fénye:
Glóriába vont a halhatatlan neved,
Melynek nem árthat a századoknak éje!
A késő kor fia ámulva tekint rád
S mesés nagyságodban csodál, — megdöbbenve —
Mint valamely eget ostromló titánt:
Szellem-óriás, te, költők fejedelme!
A teremtés czélja benned el van érve:
Istenhez az embert közelébb te vitted;
Te vagy a világnak kezdete és vége —
Nincs itt mit csinálnunk... elvégeztél mindent!...

A NAGYBÁCSI ELBESZÉLÉSE.

— 1884. —

LEIRTA: FERENCZI ZOLTÁN.

(Folytatás.)

IV.

Egész éjjel nem aludtam. Gyertyámat eloltva, a vak sötétségben gondolkodtam, mint egy szerzetes, ki rajongva az eget szeretné meglátni. Terveim füstbe mentek, nem is voltak füstnél egyebek. Vertem az agyamat, hogy sugjon egy, csak egyetlen talpraesett eszmét s ha hatalmamban áll, egy csapással kiirtom akkori haragomban az emberi szívből a szerelem gyökereit is, csak hogy ez egytől szabaduljak. Tanácsra tanácsot, tervre tervet álmodtam és tudom, hogy néhány ima-féle sort mondtam el, hogy az isten tegye boldoggá e leányt az által, hogy engem irtson ki szívéből. Hijában, nincs, egyetlen mód sincs, mely kivezessen belőle, ennire jutottam, ha csak a végzet, a véletlen nem sugall vagy a megmérhetetlen irgalom nem dob elém valamely mentő gondolatot.

Vártam tehát s minden egyéb tervvel fölhagytam.

A következő napon anyám rosszul lett s atyám eltávozott valami küldetésben s így rám maradt a ház gondja. Ez nálunk, a mint gondolhatjátok, nem volt kicsiség. Nappal az oláh béresek zaja, a hordás, a sarju kaszáltság foglalt el; éjjel jó soká virrasztottam anyám mellett, míg csak szemeim birták. A folytonos testi fáradság elvonta figyelmemet a leány bajától s valóban könnyebűlve éreztem magam. Eh, gondolám, igen is sok aggodalmat csináltam magamnak. Én bizony rá sem gondolok s csak idegességem csinált a szu-

nyogból elefántot. Így gondolkodtam fel s alá sétálva a szobán s anyám, ki folyton figyelemmel kísért, csodálkozott, hogy mit kalapálok magamban, míg én felvetve fejem, mint a kinek kedves kilátásai vannak, nyelvemmel csettentve felkiáltottam hangosan: Én bizony csak azért is rá sem gondolok! — nem is sejtve, hogy magánbeszédem nevetséges hatása lehet egy másodikra.

— S te magadban beszélsz, fiam? — mondta anyám, ki nyilván figyelmét rám irányozta.

— Azt hiszem anyám, csak véletlen volt.

— Valami bajod van talán? Min küzködöl?

— Épen semmin, legyen nyugodt anyám, valami jutott eszembe s elvégezém, hogy egyáltalán nem törődöm vele.

Igy multak el a napok egymásra s úgy tiz napja lehetett, hogy az én kis lánykámat nem láttam.

Jól emlékszem ma is. Meleg, szokatlanul meleg délután volt. Atyám szokása szerint olvasott a kertben, magam a tornáczon ültem s bátyadtan tekintettem a távolabbi fűzfákra. Anyám megszólalt mellettem:

— Nézd az állatok nyugtalanságát, bizonyosan vihart sejtenek. Éjjelre nehéz idő lesz.

Városon nem tudják az emberek, mi a nehéz idő. A vastag falu s jól eldugott szobákba nem igen hat a villám fénye s a dörgés, mire oda jut, már nem rémitő. Különbösen is az a biztonság, hogy a közeli tornyon vagy középületen ott a villámfogó gondatlanná tesz; a kávéházi játékos, a vizitet tevő fecsegő pedig nem is hallja, legfőleg az utcán áruló kofák, egy pár koldus, utcátjáró teherhordó vet rá ügyet s ha éjjel van a vihar, miatta az ember nyugodtan alszik mind a két fülére.

Falun másképen van. Ott a vihar az, a mit ők nehéz időnek hívják. Valóban nehéz idő, mely megtanítja az embereket szeretetre s a rettentő dörgés rohanása, a villám bizonytalan czélja imát facsar ki az elkárhóztól remegő szivekből. Ember, állat korábban siet haza. A korcsmázó paraszt odahagyja az ivó-asztalt és nem igyekszik kiinni az utolsó kortyot az üvegből, pedig máskor az üveget is facsarta, hogy nem enged-e még valamit. A mezőn legelő állat nem hallgatva a szóra, észveszve rohan haza s enni sem kér, csak meghuzódik a biztosnak hitt szegletben. A késő éjig megülő kártyakompanya korán elhagyja pártiját s haza veszi útját. Mindenki van félteni valója, valami, a mi értékes előtte: felesége, gyermeke, csüre, háza, kutyája vagy ha egyik sincs, önmaga. Otthon aztán mindent bezárnak jól, az ajtóhoz, ablakhoz ülni nem szabad, mindenki csendesen és halkán beszél s a szívek a szokottnál ünnepélyesebbek, mintha kinek-kinek oka volna félni a kora haláltól. Többnyire csend van, csak egyik-egyik szól felrezenve „jaj, mekkorát villámlott”, „most bizonyosan lecsapott, mert közel volt a dörgés.” Az oláh pedig szívében hittel, bizalommal rángatja temploma tornyában a harangot, hogy az majd elvezeti a vihart vagy legalább elveszi erejét, míg a kis harangok csengő-bongó hangját játékosan zilálja el a szél s ismeretlen irányban és ismeretlen fülek felé ragadja s minden örült hangzavarba téved, melybe belenyöszörög, ordít, jajgat, hömböl az egész mérhetetlen levegő ég s egyik elem gyűlölködve rohan a másikra, mintha mindannyiát Kain-lélek átka hajszolná egymásra olthatatlan testvérgyűlöletben. Én ilyenkor nem sajnálom a virágokat, mikre nincs mentség. Utóvégre a virág csak azért született, hogy kora nyárra kora halál legyen jutalma. De a fák nyögése lelkekre hat. Nálunk

rendesen nyugatról jön a vihar, innen rohan ki a szél, mint egy elszalasztott örült, ki nem tudja útja célját. Nem figyeltétek meg, hogy a fák e miatt nálunk kissé kelet felé vannak hajolva, mi úgy tetszett nekem mindig, mintha türelmesen tartanák hátukat, hogy hát verje, csapdossa ez a hatalmas ur, vagy tépje hajoknál fogva, ők mind eltűrik, mintha valami kijelentésszerű igazságért kellene járniok a martyrok útját az inquisitio bírái előtt. Sohajuk, jajgatásuk szívemre hat, mintha emberek volnának. Be, szobám mélyébe hatnak e sohajok, majd sirás, jajgatás válik ki a vad robajból, mintha üldözött nők kuszált hajjal s kézkulcsolva könyörületért esdenének.

Igy vagy ilyenformán volt akkor is vagy tán soha sem volt úgy, mint akkor. Egy fellázadt világ harezolt künn. Magam valék szobámban, melynek ajtaja a kertre nyílt s izgatott idegekkel hallgattam a vihar hangjait. Egyszer csak valami sajtáságos kaparás-féle hangot hallok az ajtó felől. Az éber lélekállapot s felajzott idegeim miatt egész testemben megremegtem s ismeretlen félelem seltelmei futottak át rajtam. A függönyök, úgy tetszik, mozogtak, valami sóhajszerű hang egyik faltól a másikhoz verődött, a falakon árnyak rebbentek meg s újra eltűntek, legalább úgy tetszék. Figyeltem. Újra nesz. Hogy legyőzzem félelmemet, az ajtóhoz álltam, megtudni mi az? Újra nyöszörgés, majd sóhaj és kaparásszerű zöreje. Elhordozhatatlan! Szánba vettem, hogy mi lehet az. Meggyőztem magam, hogy semmi olyas, mitől észszerűleg félni lehetne, bár idegszerűleg másképen érzem is. Kinyitom az ajtót, melyre kulcs volt fordítva s a küszöbön egy térdelő, nyilván nő alak. A gyertyafénynél tüstént felismertem, ő volt, a szegény leány. Szívem megkönnyebbült és újra megnehezedett.

— Az istenért, gyermek, mi hoz téged ide?

— Roszat tettem, haragszik ugy-e?

— Bizonyára roszat tettél, gyermek, de nem haragszom. Mi hozott téged ide ilyen időben?

— Mondja, hogy nem haragszik, aztán mondom.

— Mondtam már, hogy nem haragszom. De előbb gyere be.

— Mondja becsületére, hogy nem haragszik, addig nem megyek s nem beszélék.

— Becsületesemre nem haragszom, bármit beszélj — mondtam s felfogva őt, bevitettem. Ül le és beszélj, gyermek — s leültem egy kanapé szegletébe magam is, mely mellett egy kis számolyszék volt.

— Megengedi-e, hogy oda üljek, s úgy beszéljek? — kérdé mosolyogva a számolyra mutatva.

A leány lábához ült s mondhatatlan szerelemmel és nyájassággal nézett reám.

— Ne haragudjék, csak azért jöttem, hogy lássam magát. Tiz napja, hogy nem láttam a színet sem, azt hittem, hogy megbolondulok. Tiz hosszú napja! — ha valaki azt nekem előre mondja, hogy tiz napig magát nem fogom látni, bizonyosan belé halok. Így mindennap reménykedtem a más napra. Most már, hogy eltölt, nem is tűnik fel olyan hosszúnak; de naponként végig élni, hogy mi volt az én szívemnek, arról nem is beszélék. De ma feltettem magamban, hogy élek, halok, látnom kell.

— Aztán nem féltél, hogy meglátnak és megszólnak? Akkor nem volna maradásod a föld hátán, gondatlan gyermek — mondtam kezem fejére téve.

— Nem bánom szóljanak, csak boldog legyenek, bánom is én s ha meg boldogtalan vagyok, mit ér nekem, hogy nem szólnak.

— S aztán nem féltél a nehéz időtől?

— Nem, azaz, hogy nem is tudom, de nem jött, hogy féljek; jobban féltem, hogy haragunni fog, azért is nem mertem bejönni. A nehéz időnek még örvendtem, hogy senki nem fog meglátni, hogy magáról rosszat szólhassanak. Aztán nekem, mert szeretem, nem is jut eszembe annyi mindenről gondolkodni, én csak magáról gondolkodom. Ha nem látom, elgondolom, hogy mit csinál, most bizonyosan jár, most tanul, ír, beszél s lassanként mind tisztábban látom magam előtt, mintha mellettem volna. Tegnap délután épen láttam is.

— Hogy, hogy?

— Tudja, a kertben gyomláltam. Egyszer csak erősen megszállt a gondolkodás és látni kezdtem, hogy veszi a botját, azt a sárgát s indul hozzánk. Tisztán láttam, hogy mikor tette a kilincsre a kezét, aztán végig ment a kerten, ki a léczes ajtón az udvarra, ki a kapun s örvendtem, mert asszonyom épen nem volt otthon. Én hirtelen be-futottam, feltettem ezt a világos kék keszkenőmet, melynek a színét maga szerette s egyszer azt mondta, hogy jól áll. Aztán újra kifutottam a kertbe gyomlálni s újra láttam, a mint jött le a dombon, befordult hozzánk a kapun, végig jött a kerti úton s megszagolt egy rózsát, aztán a kertbe jött, megállt mellettem s a fejemre tette a kezét, mint most né s akkor én felnéztem s láttam magát oly formán, mintha hirtelen elragadták volna szemeim elől s még felsikoltottam.

A gyermek szorosabban huzódott a kanapéhoz, megfogta a kezemet s majdnem lázasan kapaszkodott belé.

— Aztán láttam — folytatá tovább — ma is ebéd után, a mint a tornácson ülve varrtam. Elgondoltam, hogy nemsokára elmegy Kolozsvárra s én többé nem látom, nem látom soha s azonnal előttem állott ez a szoba, melyben most vagyunk olyan helyt a széken állott a maga kuffere s aztán pakolt belé, mintha utaznék, aztán úgy tetszett nekem, hogy fogják be a lovakat, láttam, a mint a szekeret előhajtják s magától mindenki elbúcsúzik, csókolják, szeretik, búsulnak, hogy elmegy, csak én, csak én nem vagyok ott s erre sirni kezdem s hullottak a könnyeim, hogy a varróm is vizes lett. Ekkor föltettem magamban, hogy ma látnom kell, ha élek s most itt vagyok. Kergessen el, ha úgy akarja; de én hű leszek, mintha kutyája volnék, én nem tudok mást tenni, mint magára gondolni. Ebben minden benne van. Ez az én életem.

A leány kissé elhallgatott, mi alatt fejét lehajtva a kanapé oldalára, mélyen elgondolkodni látszott, miközben mereven szegezte szemeit egy pontra, de világosan nem azt nézte. Voltaképp saját belsőjébe tekintett. Rövid idő múlva, mintegy magával beszélve újra megszólalt:

— Anyám egykor beszélt nekem régen egy révedező leányról. Én tudom, hogy ez nem más, a mi most velem történik, a lelkem elhagy és másfelé jár, bolyong s révézetes dolgokat lát. Én azt hiszem, hogy az alkalmat keresi csak s nemsokára örökre megválk tőlem ez az én bolygó lelkem. Bizonyosan a legjobb utat keresi. Azt mondják nálunk, hogy a kinek így eljár a lelke, már nem él soká. Az nem is baj, nem kívánok én semmit s nem veszek el semmit, csupán egyet sajnállok, hogy itt kell hagynom a világot, azt, hogy nem

fogom látni közlőrl; mert hogy látni fogom egyébképen, az nem lehet mese.

Szivetrepesztő beszéd volt ez, felhasználtam a vigasztalás minden módját, de a leány már nem tudott uralkodni magán s nekem meg könyek gyűltek szemeimbe.

— Ne búsuljon, soha se búsuljon — mondá mintegy parancsolólag — én nem érem meg, hogy innen elmenjen, azon már tul vagyunk s a mig még láthatom, akarom, hogy vidámnak lássam magát s az egész világot, hogy lelkem kaczagjon s kaczagjanak velem együtt a virágok, fák, a nap, a csillagok, mint a hogy a dalban mondják. Most pedig adja ide a kezét — s erre két kezével átfogva az enyémet, újra a kanapé szélére tette a fejét. — Oly álmós és kifáradt vagyok — mondá s nemsokára elaludt.

Magam mozdulatlan ültem ott, hogy el ne rettentsem e lányka álmát; ott ültem órákig nyitott szemmel gondolkodva s mig kívül szobor voltam, belől az egész lelki élet háborgó és vad életre kelt bennem s lelkiismeretem küzködött az önigazolásért s bizonyára hiában, legalább folyton azt hiszem. Lassanként gyertyám leégett, fogyó világa halványabb, pislogóbb lett, majd leolvadva szétfolyt az asztalon, egy levélre, mit épen iróban valék. Nem mozdultam, hanem lehunytam szemeimet, hogy annál jobban lássak belsőm felé. S ekkor úgy tetszék, mintha a sötétbe új, ismeretlen világosság sugara törne be, egy fénysugár, mely világot gerjeszt s megszakítja a sötétség burkát, átjárva teszi az ólomnehéz szürke ködöt. Majd tündérek csilingelését véltem hallani s félbren-e vagy álomban lány lebbenéseket érzem, a mint fuvallat gyanánt körülfolják arcomat; majd ráhajolnak az alvó lánykára, megsimogatják fejét, ábrailattal hintik meg haját, fényessé lehelik homlokát s édes álmokat suttognak fülebe; lelkébe csepegtetik boldogságukat, mesés költészetöket, úgy a mint a halandó soha eléggé elképzelni nem tudta még; ajkait mézzel kenik meg, hogy élje át újra és újra első és utolsó szerelme izgalma, miket a sors csak egyszer, oh csak egyszer ad; szívébe mámort öntenek, hogy a vér átvigye az utolsó érig, a legkisebb hajszál menetig s áraszsza mindenütt képét a soha sem álmódott boldogságnak, melynek milliomod részét sem bírja a király sem s egyetlen parányával meg lehetne édesíteni a keserv egész tengerét. Mikor így üdvösséget árasztottak a szegény leányra, az egyik, ki botocskát tartott kezébe, mely egy mák szárából és fejből állt és rózsákkal volt díszítve, sugárzó ujjá hegyével homlokát érintve, hozzám szolt:

— Reméllem meg vagy elégedve. Az emberek tudatlansága és hüne teszük lehetővé a mi érenyeinket. Ne haragudj ránk, hogy a dolgodba vágunk, te ennyit úgy sem tudtál volna tenni.

Engem mondhatatlan bűvölet tart leköve, szemeimet lezárta valamely titkos hatalom. Soha sem tudtam tisztában lenni, hogy ébren voltam vagy mindezt csak álmodtam; de tova-tova világosabb előttem, hogy azon éjjel angyalok virrasztottak e leány álma felett.

(Folytatása következik.)

Egy komédiának utolsó felvonása.

Irta: ABONYI Á.

(Folytatás és vége.)

Benjamin ur csak az ebédre hívó harangszóra hagyá el író-asztalát s megfrissülve, egészen jó kedvűen foglalt helyet az ebédlő asztalnál — öcscsével szemben.

Káldor György előtt e nem remélt átváltozás hieroglif volt, melyről nem tudott magának számot adni, de azért szívéből örvendett. Higgadt elhatározás következményének tartá.

Finom tapintattal azonban nem kérdezte e különös és annyira szokatlan vidámság okát; félt, hogy megsérti vele bátyját, s az zárkózottá lesz. Mindazonáltal a társalgás folyamán nem állhatta meg, hogy ilyen fajta kérdést ne intézzen hozzá:

— Jól érzed magad? a rendelt szörp, úgy látom, könnyebbülést szerzett.

— Nem — felelt Benjamin ur, rejtélyeskedő mosolyal — több szörp nem kell.

Káldor György őrizkedett megkérdezni, hogy miért? Másra tért át.

— A vadász-társaság délután megérkezik. Megrendeltem, hogy a kastély jobb szárnyában legyenek elszállásolva; ott nem lesznek terhedre.

— Felesleges — szolt Benjamin ur hirtelen. Ujjai közt kenyér-galacsinokat sodorva, folytatá:

— Köszönöm különben ez ujjab figyelmet, melyet igénytelen személyem iránt tanusítani akarsz, de ezuttal ennél maradok.

Káldor György megköszönte a kérdést:

— Szabad tudnom az okát?

— Oh igen, megmondhatom. Elhatároztam, hogy nem fogok visszavonulni a társaságtól.

— Lelkemből örvendek ez elhatározásnak — felelt az öcs szívélyesen — régi óhajomat valósitod meg, kedves Benjamin.

— Ezután így lesz; megváltoztam. . . .

— Még pedig előnyösen, bátyám, a mit nem mertem remélni, előbbi zord visszavonultságodból következtetve. Nem mondhatom, mennyire örvendek e szerencsés átalakulásnak! Isten adja, hogy minél tartósabb legyen.

— Mindenesetre.

— Tehát megjelenesz ma a vendégek között?

— Ott leszek.

— Úgy kirendelem a hintót, azon esetre, ha valahová előleges puskázás kedvéért kirádnánk. Remélhetem, hogy eljössz velünk?

— Légy nyugodt; következetes maradok feltevésemhez.

Az öcs kezét nyujtá.

— Köszönöm.

Ebéd végeztével Benjamin ur visszasietett szobájába s folytatá a levél irást oly buzgalommal, mintha legalább is az élete függene bevégezésétől. Mikor végül valahára befejezte s kinézett ablakán keresztül le az udvarra, már akkor ott lent tánczoltatá paripáit az egész, közel harmincz tagból álló vadásztársaság.

Mennyi ismerős arc!

Mintha a multak tovatűnt árnyai kísértének lelkét, olyan különös érzés lepte meg e sok ismerős láttára.

Ezekkel nem sokára találkoznia kell. Megigérte, nem vonhatja vissza adott szavát. Nem is akarta. Vigadni fognak együtt, felidézgetik a multat, annak jó és rossz időszakait; — mit bánta ő azt most már neki a jövő mosolyog. Aztán vadászni mennek.

Benjamin ur megijedt ettől a gondlattól.

— Nem vagyok képes lóra ülni — mondá halkan maga elé: erőtlenségem, még most érzem . . .

Aggodalmas arczán mély szomorúság tükröződik vissza, erre az önkénytelen bevallásra.

Mit tegyen?

A szégyen öli meg, ha majd ki kell jelentenie, hogy annyira gyöngé, nem bírja ki a lovaglást, s csak úgy öreg asszonyosan, kocsiban fogja kísélni a lovagokat.

Lelkéből elrepült a jövő, s csak a jelen maradt meg kínzó valóságában.

— Nem tehetem, nem tehetem . . . suttogászorongva.

És aztán hiába keresi azt az eszmét, mely fenyegedett hiúságát megmentse. Jó elhatározása, ábrándja, feltevése, mind — mind füst lett, elszállt nyom nélkül — mint a pára.

Mit fognak mondani, ha megtudják? Majd lesz sajnálkozás, részvét-nyilatkozat, barátságos tanács-adás a meghülés ellen.

S ezt mind neki fogják elmondani.

Káldor Benjaminsz, a ki egykor valamennyi lovast megszegyenyített, a ki —

— Hajdan az én ménem volt a legtüzesebb ló. Összerezent.

— Ki az?

— Én vagyok Benjamin — felelt vidáman öcsese, kérlek jöjj le a nagy terembe, a társaság már ott van; várnak rád, hogy üdvözölhessenek.

— Azonnal lemegyek. Kérlek ments ki a kése-delemért; kissé rendbe hozom magam.

— Elvárunk!

Magára maradva gyors, izgatott léptekkel járt végig a szobán. Arcza hol kipirult, hol elhalványodott, a lelkében egymást rohamosan felváltó érzelmek szerint. Egyik pillanatban halálos aggodalmat, keserűséget érzett tehetetlensége miatt, majd nevezhetlen düh önté el egész valóját.

— Inkább meghalok, semhogy kinevessenek! — kiáltott dühvel, s hangja meg-megcsuklott mikor lázongó mellébe kapaszkodott kezével. Szánalmasan nézett ki.

— Oh az a sok léha uracs mint örvendene, ha így megalázva látja. Nyomorultan engem, — a kit irigyeltek, mert nem tudtak utolérni a hitványok! Rongy . . . silány nép! lesik a prédát, mint a varjak a dögt. No hát élek még! . . . De — igaz — ki kényszerít engem, hogy lemenjek oda közéjük és végig hallgassam — magam ígertem meg — én — magam. Nem szeghetem meg a szavamat . . . Nincs hát segély, nincs, nincs, nincs sehol! —

Mintha igazán esztét vesztette volna, tántorgott az ablakig. Ott hirtelen megállt s homlokához hapott.

— Az, az ott! —

Diadalmasan kacagott fel.

— Hogy is nem jutott eszembe hamarabb?! Ugy van; valóban — igazán — ez megerősít.

Gyorsan szekrényéhez sietett s egy kis üvegsét ajkaihoz emelvén, annak tartalmát egy hajtásra kiüríté. Chartreux volt benne. Összerázkodott az erős, tüzes ital hatására, de most nem törődött vele. Naponkint egy pohárával szokott volt belőle inni, most egy üvegsével egészen.

— Azért se fogok sajnálkozni rajtam, — morgogá, mialatt a nagy terem felé tartott, hol viharos éljenekkel lón fogadva.

Százfelé, egymást keresztező viszás kérdésre kellett feleletet adnia, a minden oldalról feléje tolongó és kezét szorongató urak kérdezősködéseire. „Isten hozott Béni, hol voltál, mit csinálsz, mely időt hol, mikor, kivel, meddig töltöttél, szervusz! éljen Benjamin!“ A sok jókedvű czimbora alig tudott annyira lecsilla-

podni, hogy helyet foglalva, a megterített hosszú asztal mellett, hozzálásson a bőséges oszonnához, melyet a házi ur vendégszeretete, a csillogó finom borok s pattogó élcz fűszereztek.

Káldor Benjaminsz oda ültették az asztal-főre s minden szavát dörgő éljennel fogadák.

Alig győzte megköszönni.

Eleinte bizonyos tartózkodással beszélgetett szomszédai úgy, mint az asztal távolabbi részén ülőkkel, de ez a tartózkodás hamar elmúlt.

Észrevette, hogy az egész társaságnak kisebb gondja is nagyobb annál, semhogy az ő szerencsétlenségét csak távolból is érintsék, nem hogy mulassanak rajta. Csak a legfiatalabbak közül egy-kettő nevetett titokban, suttogva beszélvén el Benjamin ur egy-egy kalandját egymásnak

— A Tónicsika, tudod? —

— Ahhahaha . . .

Aztán oda furakodtak melléje, s töltöttek a poharába.

A többiek csak a régi embert, a régi czimborát nézték benne, — nem a bukott és megalázott urat. (Hiszen nem kellett tőle félni többé.)

Káldor Benjaminsz egész valóját rég nem érezte, kéjes öröm szállta meg e tapasztalatra; s mint a gyermek örült e sok jó ismerősnek, a kikkel ime együtt cseveg, együtt vigad, és olyan könnyűnek érzi a lelkét, mintha szárnya volna.

Csak mosolyog, mikor öcsese övö, intó tekintéssel találkozik, s egymásután hajtja föl a pezsgővel telt billikomot. Teie töltitek azt a fiatalok újra. Mint régen,

Megmutatja, hogy neki nem árt. Kibirja; most már csak azért is!

— Hány óra urak?

— Öt.

— Csak? Amál jobb! Uraim! boldogult Néró császár, ha dicső légiói igen sokat ásitottak, kivitte őket a tengerpartra s teknős-békát fogatott velök. A mi agaraink, uraim, sokat ásitanak.

A társaság felugrált.

— Fogassunk velök rókát!

(Ha titeket most mind összepréselnének, bizony aligha telne ki töletek több — egy agárnál, gondolá Káldor György).

— Menjünk uraim, egy kis czirkászás a nád mentén nem fog ártani. Előre!

— Helyes! — kiáltott Benjamin ur kipirult arczal. Odahagyták az ebédlet s csakhamar valamennyien lóra kaptak. Káldor György halkan oda sugotta a bátyjának.

— Ne ülj lóra, gyöngé vagy, — kirendeltem a kocsit.

Benjamin ur csillogó szemmel nézett rá, aztán kacagva kiáltott fel.

— Nekem, kocsit? Kocsin menjek vadászatra? Én? Na még ilyet hallott senki ember fia! Karikám, hallottad? ez a derék itt, ez a lovag ni, azt akarja, hogy hintóban kergessem a rókát.

Hahaha! . . . Káldor Benjamin kocsin menjen vadászni, mint egy vén asszony.

— Hej, lovat nekem!

Az öcs nem akarta nevetségessé tenni bátyját, azáltal, hogy szándékáról leparancsolja. Engedte, hogy felkapaszkodjon a nyeregbe; magában azonban feltevé, hogy nyomában lesz.

Benjamin ur már fent volt a lovon. Fullasztó köhögése újból elővette s e feletti dühében, meg hogy a többiek ne lássák, végig vágott a nemes mén nyakán, mely az ilyes bánásmódhoz szokva nem lévén, nagyot ágaskodott, aztán örült sebességgel rohant lefelé a parkon.

A vendégek hangos brávót kiáltva Benjamin ur-

nak, siettek a hovatovább egyre eszeveszettebb sebességgel vágató lovas nyomába érni.

— Úgy lovagol, mint egy isten!

— Brávó!

Káldor Benjamin nem hallotta azokat a brávókat. Két kézzel, görcsösen kapaszkodott bele a kantárba, de nem volt ereje, hogy a neki vadult nemes mént megfékezni képes lett volna. Rohant előre, behunyt szemmel. Majd érezte, hogy szédül. A nagy gyorsaság, a szemébe fuvó szél, fejét kábulattal tölti be, perczenként jobban, mindig jobban . . .

Káldor György ijedten kiáltott át lováról az uraknak, mialatt a messze előtte száguldó lovat igyekvék utolérni.

— Barátaim! gyorsan az Istenért, az a mén ott megvadult; kerítsék körül! —

A vadászok csak most vették észre a komoly veszélyt, mely a szélgyorsan rohanó lovast fenyegeti. A jó kedv egyszerre rémületté változott: jobbra a három üles malom-árok van. Ha az a ló arra talál fordulni . . . Megbontva a sort, szélesen félkörben igyekeztek körülfogni a lovast, sokáig minden eredmény nélkül.

Majdnem negyed óráig tartott már ez őrült hajsz, mikor a mén útját a malom árka állta el. Horrolva állt meg a szélén s felágaskodott.

Az urak elszörnyedve kiáltottak föl.

Egy iszonyu ugrás . . . s a ló átvette magát a tulsó partra. Lovagja nélkül.

Káldor Benjaminsz elhagyá eszmélete; a kantár kicsuszott erőtlenségből s a mint a ló felágaskodott ugrás előtt, — ő hanyatt bukott róla s eszméletlenül fekvé maradt a fűben.

Öcsese, Káldor György érkezett hozzá lege-lőször.

— Mid fáj, szólj, érzessz esonttörést, — kérdező gyorsan, arca fölé hajolva, mely nyugodt volt és sápadt mint a fal.

Az ajkán néhány vércsepp piroslott.

— Benjamin, eszmélj! — kiáltott az öcs, ijedten ragadva meg kezét.

Csak suttogása hallzott, alig érthetően.

— Ott . . . ott . . . megmutattam —

Szempillái lecsukódtak.

— — — Meghalt. — — —

PESTI POSTA.

XX.

Budapest, szept. 17.

Kezdődik megint a zajos élet. Budapest fölvetta az őszi kabátot és a fontoskodó arczkifejezést. Vége apajkosságnak, az enyelgésnek, az édes semmittevésnek, megint komolyan kell élni. Apraja-nagyja munkához lát.

Iskolai gyerekektől hemzsegnek az utcák. Nagy diákok és a „tanuló ifjuság“ a papától teli erszényvel és jó tanácsccsal, mamától ezer áldással meg-rakodtan érkezett s benépesíti a kávéházakat, vendéglőket, no meg a tantermeket. Színházak megnyitáltak, a melyek pedig be sem voltak zárva — beszüntették az ingyen-jegyeket, mert hely kell a fizető publikumnak s kezdetét veszi a sok mindenféle „bérlet“ és „évad.“ Nemsokára öt színháza lesz Budapestnek, s adja isten, hogy kevésnek bizonyuljon, a mi ezt illeti különben, az előjelek nagyon kedvezők. A „Nemzeti“-ben minden este nagy közönség nézi az előadásokat; az új operá-

ban pedig csak az ég kiváló kegyeltjei tudtak bérlethez kerülni. Feleki is összetoborzotta már hadseregét, melylyel ő Budát szándékozik bevenni és magyar szóval magyarrá tenni. A mi, ha sikerül neki, úgy megérdemelné, hogy a vár terén, az ott diszlegő Henczi szobor helyett az ő szobrát állítsák fel. Mert tessék elhinni, hogy Budát megmagyarosítani nehezebb, mint akár Csaszlaut. Elfacsarodik az ember szive, ha a szóke Dunán átkelve, szóba áll ezzel a másik ikertestvérrel! Németül csicsereg ott még a veréb is. Német a föld, német a levegő; a fák német leveleket hajtának és német a fű, mely az öreg Gellért hegyet tarkázza, végül: német hasa van ott minden burgernek, elannyira, hogy ha ide egyszer beüt a cholera, — nem is megy ki innen addig: míg csak minden magyar kenyéren élőködő atyafi magyarul nem beszél; az pedig nem lesz soha! S a mi a legszomorítóbb a dologban: nem mintha nem tudnának a haza nyelvén beszélni, de nem akarják. A ki nem hiszi, győződjék meg róla, hogy kezdve a budapesti svábokon, keresztül menve a váron, le addig a gyerkőczig, mely a ráczváros pizsokjában hentereg — valamennyi ért és beszél magyarul, ha szoritják, de a maga jószántából nem tenné, ha a lelke üdvössége is függene tőle. A polgárságról, ezekről a nagyságos és méltóságos urakról, nem is beszélek. Ezek a spongyia szivű és fekete-sárga máju nagy hazafiak nem olyan anyatejen növekedtek, hogy fel tudják fogni, mit tesz az:

„Magyarország az én hazám!...“

Előttük nincs semmi szent, csak a különféle bűnök. Először a nyulbőr, mert az adott nekik kenyeret; aztán a kutya bőr, mert az adott nekik rangot, s végül a bagariabőr, mert abban hordják istenüket: Mammont. Akár beszédjüket, akár tetteiket, akár érzelmüket bíráljuk, erre a népségre — vallás, rang és nemi különbség nélkül — csak a nagy költő ez a mondása illik:

„Ti fekélyek a hazának testén!...“

Ellérem a tárgyról és ugyancsak komoly hűrokat kezdek pengetni, de mikor a véletlen is unszol rá. Ime, alig ecseteltem Buda rettenetes németiségét, hazafiatlanságát, gondolataimat — melyek még ott kalandoznak a királyok ősi székhelyén — fülhasító „hoch!“ kiáltások zilálják szét. Ide íróasztalomig harsog fel az átelleni vendéglőben dári-dozó Veteránok német pohárköszöntője, zagyva karatylósa, kulturális dorbézolásának larmája. Ezek az emberek, kik odalent teli torokkal éltetik a „civilizirtes Deutschland“-ot, mind magyar kenyeret esznek, évtizedek óta itt élnek az ország szívében, gyermekeik itt születtek, itt növekedtek, ők képezik a fővárosi magyar nép középosztályát, s ime, mivel viszonozzák a vendégszeretetet? mi a hálájuk azon existenciáért, mit nekik az ország nyújt? miben nyilvánul hazafiságuk? — abban, hogy minden másod nap felöltözködnek katonatiszti egyenruhába (közember nincs köztük), a császári lobogót meghurczolják s utcai ripőkök komédiájává aljasítják; zengedezik a Gott erhaltét s este aztán összegyűlnek a kocsmában, hogy ordításukkal hajnalig zavarják az uteza csöndjét, eligyák keresményüket, éhezni hagyják családjukat s éljenzenek minden nemzetet a világon — kivéve a magyart.

És ezen nem botránkozik meg nálunk senki; ez atyafiaknak a körműkre koppintani nem jut eszébe senkinek. Hiszen „közösügyesek“ vagyunk, ebben tehát nincs semmi rendkívüli.

Berlinből számúztak egy magyarországi hírlapírot, csak azért, mert „irodalmi működése kellemetlenné vált!“ — — —

Igazuk van azoknak, kik minket „barbár nátiának“ szidnak, mert mi önmagunkkal szemben csakugyan barbárok vagyunk.

*

Legnagyobb nevezetessége és látni valója Budapestnek még mindig a Munkácsy képe. Minden nap többen nézik. Volt eset, hogy a látogatók száma meghaladta a kétezeret. Most már este is látható ez a remek kép, villamos világításnál, melynek bűbajos fénye csak emeli a hatást.

Sokat olvastam és hallottam mostanság az összehasonlításokról Munkácsy és Makart közt s nekem mindannyiszor az én jó öreg Réthy bátyám jutott eszembe, ki olyan volt nekem, mint egy élő historia, s kivel oly sokat elbeszélgettem a régi magyar színművészetéről s azokról a letűnt óriásokról, kikkel az ég egyszerre ajándékozta meg ezt a szegény elhagyatott nemzetet.

— Láttam uram bátyám Barthától „Lear királyt?“ — kérdeztem tőle egy este, körülbelül hét óra lehetett.

— Hát aztán milyen volt? — kérdeztem, midőn egy öreg ur kikaczagott azon tudakozódásomért, hogy „látta-e?“ És elkezdett az én urambátyám beszélni Bartháról és az ő Lear-jéről s én szent áhitattal lestem ajkáról a szót. Mire elvégezte mondókáját — csak úgy nagyjában — éjfél körül járt az idő.

— Hát Rossitól látta-e bátyám?

— Láttam!

— Hogy tetszett bátyámnak?

— Tudod öcsém erről majd beszélünk jövő héten.

— De hát miért?

— Azért öcsém, mert nem hogy egy napon, de egy héten nem szabad ezt a kétót említeni! — — —

GABÁNYI.

NYÁRI SZÍNHÁZ.

Gerő Lina jutalomjátéka.

Szeptember 18-án, csütörtökön este Gerő Lina k. a. jutalmára „Szép Meluzina“ került színre és pedig először. Azt, a mit a jutalomjátékok czéloznak, ez a darab eltalálta, mert a közönség színültig megtöltötte a színházat s világosan meglátszott, hogy Gerő Lina kedveltje a közönségnek. Szerintem joggal kedveltje s jól eset látnom, hogy kitünteti tapsaival s elhalmozza virággal. Gerő Lina k. a. ha csupán a virág mutatná a rokonszenv nagyságát, akkor is meg lehetne elégedve; mert ha minden csokor s koszoru, a mit kapott, egy-egy betű volna, több betűt tennének ki, mint e szóba szükséges: „kedveltünk.“ De sőt még a nálunk tulságra vitt koszorus divat szerint is elégedett lehet. Mert itt oly koszorusdi divat van, hogy legjobb üzlet ma a koszoru- és szalagelárusítás. Pedig hát Gerő Lina k. a. játékát sokan kedvelik még olyanok is, kik nem dobtak koszorut s fennebb azt is mondtam, hogy ezt, mint színésznő, meg is érdemli.

Én nekem legjobban Gerő Lina beszéde tetszik. Beh szép is az a tiszta beszéd! Valami olyan, a mi némi tapasztalatunk szerint nem csak Pesten, hanem egész közép Európában, ott, hol leginkább értenek az effélékhez, legjobban szeretnek. De másfelől valami olyan, mi a legnehezebb dolgok közé tartozik, szintén némi tapasztalatunk szerint. Gerő

Lina finomul, lágyan, egyenletesen beszél, tisztán ejt ki minden hangot, nincs oly szó, melynek kiéjtése zavarba hozná beszélő orgánusát vagy csak nehézségébe is kerülne. Oly tisztán beszél, mind kiválóbb képességű, legjobb színésznőink. E tekintetben bizonyos helyes középutja van. Ehhez képest azonban skálája kicsiny, sem fenn, sem lenn nem igen tud szólni, nincs sokféle hangja s szerepköre sem kívánja. A mit azonban föltétlen megkíván, az megvan és pedig jól. A tisztán és kedvesen szólani tudás oly előnye, hogy nyelvünket, melyben a természet oly sokféle zenéjét sejtem, mindig szívesen hallom, ha ő beszél. Nem régiben, ha jól emlékszem, egyszer így szóltam valakinek: Valóban Gerő Lina a tiszta s kellemes beszéd tanítója lehetne.

De nagyon is nem rég jegyezte meg egy jó ismerősöm, hogy ez a beszéd-mód elébb-utóbb a sentimentalismushoz vezet, ez pedig körülbelül nem más a beszédben, mi az édesség tulsága a cukorban, az édeskészség. Ha igaz, akkor baj s csak azt tudom, hogy ide nem okvetlen a tiszta beszéd, hanem némi modorosság vezethet, a mit én eddig nem vettem észre. E modorosság pedig abban állana, ha a beszédben igen érzékeltetnék, hogy szívrünk is van s hogy kedélyünk végkép meg van olvadva. Természetesen ezt elősegíthetik némely, ez irányra hajló szerepek s e szerepek tulzó kidolgozása ez irányban. Teszem fel Szép Meluzina is alkalmas erre. Maga a szerep határozottan érzelgős. Egy különben kedves, de nem szinpadra való mese (és sok különben kedves mese nem szinpadra való) érzélgősségbe mártva, melyhez az átdolgozás is adhatott egynémít.

E pityergő stynak folyton az a czélzata, hogy a szívet is könybe mártsa; de a szívnek nincs kedve belemártódní s akkor a hatás ép ellenkező; mert az érzések pszichológiája épen az, hogy ha nem kapnak illusiot, az ellenkező végletbe dobódnak. Ezt az igazságot épen ezen darabról egy háttam megett ülő gyermek így fejezte ki egyik komikus jelenet után: — Papa, hát már nem bolondoznak többet? pedig csak ott szép, a hol bolondoznak.

Röviden, a ki folytonosan meg akar indítani, bizonyosan nem fogja elérni, sőt utóbb a passiv nyögdélőzés kellemetlen lesz. Ezt sokan érezték e darabban. Sőt azt vettem észre, hogy a közönség oly szívesen tapsolt volna nagyon sokat, de nem találta alkalmát. Mintha érezte volna, hogy a tapsot okosabb dolgok érdemlik meg, habár a rokonszenv Gerő Lina iránt ugyancsak megvolt.

Most már nem részletezhetem tovább a dolgot, csak annyit mondok, hogy a mint természetben nincs, a művészetben sincs szebb dolog az egészségnél s azért valóban folyton oly darabokat dhajtanék, melyekben ez az egészség van meg. Hogy pedig ez az egészséges erő és természetesség miben áll, azt most el nem mondhatom; mert az időm rövid. De egyik adat ehhez az erőlködés nélkül való szép tiszta beszéd, s ez az, a mi hasonlóan valamely átlátszó folyam vizéhez, a legtöbb szépséget mutat fel s egyenesen a szívrbe ömlik. Magok az egészséges szerepek pedig, melyek soha sem hivatkoznak az ember beteges hajlamai rajzolására, egyszersmind természetesen a legjobb iskolák volnának, hogy a színész modorra hajló tulajdonai ne fejlődhesse ki. Ha pedig ez a modorra hajlás kifejlett, akkor még az egészséges dolog is bizonyos modor máza alatt fog nála feltűnni.

Azonban most már elég. Szükségtelen alkalmommal beszéltem e dologról, de hát a művészet csak oly fajta korlátok mellett maradhat meg igaznak, a mint ez áll az erkölcsökről. Aztán a naiv-

ságról igaz az, hogy természetes az átmenet róla a tulságos értelmességhez s némi előszeretettel az ily szerepek iránt, könnyen téves útra vezethet.

Ebből azonban a természetes, józan izlése, mint eddig, ezután is megóvja Gerő Lina k. a.-t. Mert én mindig úgy találtam, hogy játéka egyszerű és természetes s ezzel még mindig elérte azt a hatást, melyet a jó játék okvetlenül elér. Mert mikor is volt az a valaha, hogy épen magyar emberre ne lett volna hatása a szép szónak, — no meg a jó szónak! ha általában is igaz az, hogy minden fajta hangok közül legegyszerűbb útja van a szívhez az emberi hangnak.

F. Z.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsavárt, 1884. szeptember 20.

— **NAGY PÉTER TEMETÉSE.** A megdöbbenésnek, az általános részvétnek oly élénk bizonyítéka, mint a Nagy Péter temetésén, városunkban hajlott koru emberek emlékezete szerint nem volt látható. A temetés előtt már a kora délutáni órákban ezerrel hullámzott a nép a külmagyarutczai templom felé, hol a ravatal volt. A küldötségek Zeyk Károly vezetésével délután 3 órakor kezdtek jönni, a városi hatóság gr. Eszterházi Kálmán főispán és Haller Károly polgármester vezetésével, a kolozságyei tisztikar Gyarmathy Miklós alispán vezetésével. Az arisztocrazia köréből gr. Bánffy, Teleky, Wesselényi családok. Az egyetem dr. Csiki Viktor rektorral az élén. Négy óra körül foglalta el helyét a mélyen lesújtott család a ravatal előtti padokban. A könyörgést Révész Bálint püspök emelkedetten mondotta. Ezután a menet megindult, imposans látvány volt a néhány ezernyi gyász-kisérlet. A temető főbejárata előtti téren emelt ravatalra helyezték az emelkedett szellemű főpap tetemeit, hol Keresztes enyedi tanár mondott megható búcsút. Aztán örök pihenőre tették a nagy halottat.

AZ EGYHÁZFESTÉSZETI pályázat sikeresnek ígérkezik, a mennyiben az őszi kiállítás Ipolyi-féle díjára több jeles festésünk jelentkezett. Feszty Árpád két képet fest, az egyik „Az angyal kihirdeti Krisztus születését a pásztoroknak“ című sziklás tájat ábrázoló festmény, melynek főalakja a kiterjesztett szárnyú angyal: a másik „Hazatérés a Golgotháról“ kopár hegyes vidék, elől a Golgothával, a háttérben pedig gyalog és lovas alakokkal. Aggházy Gyula képe „A bűnös asszony Krisztus előtt“, melyen a főalak Krisztus a vének és tanítványai körében, előtte a földön pedig a bűnös asszony. Innocent Ferencz „Mária a kereszt alján“ című képe sokban hasonlít Munkácsy képének főcsoportozatához. Roskovics Ignác ungvári rajztanár „Szent-Erzsébet“-et mint gyermekleánykát ábrázolja. Torday Gyula a mesteriskola fiatal növendéke „Szent Rókus“-t ábrázoló nagyobb képpel pályázik. Pályázaton kívül Ujházy Ferencz veterán festőnk „Krisztus a keresztán“ című kis képével jelenik meg és talán az öreg Kovács Mihály a „Sárkánnyal küzdő szent György“-öt ábrázoló s a b. Orczy család sírkapolnájára számára festett oltárképével.

— **AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYELET** bölselet, nyelv és természettudományi szakosztálya f. hó 20-dikán szombaton d. u. 5 órakor az egyetem bölcs. karának VIII. számú termében szakülést tart, a következő tárgysorozattal: 1. A svábtükör a királyföldi szászoknál. Dr. Lindner Gusztáv egyet. tanártól. 2. A bögre (Aulularia), Plautus vígjátéka, fordítása Csiky Gergelytől. Ismerteti Dr. Brassai Sámuel ny. egyet. tanár.

— **AZ „ORVOS-TERMEZETTUDOMÁNYI** Értesítő“-ből, melyet az „Erdélyi muzeum-egylet“ és a „Kolozsvári orvos-termeztudományi társulat“ adnak ki, hét tartalmas füzet jelent meg. Két-két vaskosabb füzet külön az orvosi és a természettudományi szakba vágó dolgozatokat tartalmaz. E füzeteket csak a kiadó

egyletek tagjai kaphatják meg. Tag azonban lehet minden önálló honpolgár, ki az illető tudománnyal foglalkozik s valamely régebbi tag által ajánlatik. E négy füzet kiválóbb dolgozatai: „A croupos tüdőlob kórak-tana“ dr. Purjesz Zsigmond, „A tisztaeszleli bűnvád, törvénytörési orvostani szempontból“ dr. Belky János és „Aphoristikus megjegyzések a szív mozgásáról“ dr. Bókai Árpád egyetemi tanár tollából; továbbá: „Erdély ásványainak kritikai átnézete“ Koch Antal tanártól, „A légköri villamosságrol“ Pfeiffer Pétertől és „Erdély kristályodott calcitjai“ Benkő Gábertől. A többi füzetek három népszerű előadást tartalmaznak, melyek az egyleti estélyeken olvastattak föl.

— **LISZT FERENCZ** „Király-dal“-ából a zongora átirat négy és két kézre már megjelent. A mester meg-sürgette a kiadónál a zene- és énekkari hangjegyek elkészítését is, de mint már irtuk, a mű nem igen fog az operaház megnyitására előadatni, a mikorra a mester eredetileg szánta. Maga Liszt Ferencz közelébb br. Podmaniczky Frigyes intendánsához és Erkel Ferenczhez, valamint id. Ábrányi Kornélhoz intézett leveleiben sajnálattal tudatta, hogy közbejött akadályok miatt nem jöhet el az operaház megnyitási ünnepélyére: október közepén azonban Budapestre jön és hosszabb ideig marad itt. Ugyanez idő tájtban meg fogja látogatni gróf Zichy Gézá is Tetétlenben.

— **A BUDAPESTI ESZTERHÁZI-KÉPTÁRAT,** hazánk e páratlan gazdagságu műgyűjteményét, utóbbi időben számos külföldi szakértő és amateur látogatta, kik több ízben amaz óhajuknak adtak kifejezést, hogy szeretnének az egyes festményekről másolatokat magukkal vinni. Minthogy eddigelé ilyenek nem léteztek, dr. Pulszky Károly orsz. képviselő s a képtár igazgatója megbizta Weinwurm Antal helybeli fényképész a nevezetesebb festmények lefényképezésével. A főlvételek kabinet és negyed-alakban készülnek s belőlük egy-egy teljes gyűjteményt elfognak küldeni Európa nagyobb városaiba. E főlvételek alapján egy közel 200 miniatúra-képmásolatot tartalmazó műlap is készült, mely a képtár helyiségeiben kapható.

— **A NEMZETKÖZI** irodalmi kongresszus ügyét szintén megzavarta a kholera-járvány. Eredetileg Madridba volt összehívva, de a déli országokban pusztító vész miatt Brüsszelben tartják meg e hó 27-én. Hugo Viktor a gyűlés tiszteletbeli elnöke s mint mindig, most is az írói és művészi jog szabályozása lesz napirenden. Kirándulásokat Antwerpenbe és Brüggebe rendeznek s lakoma és diszelőadás természetesen szintén nem marad el. Fölmerült az eszme, hogy esztendőre Budapestet választják a gyűlés helyétül s a budapesti országos kiállítás csakugyan jó alkalom volna a kongresszus meghívására.

— **BRUCK LAJOS** jeles festő hazánkfia, a kinek tudvalevőleg Párisban állandó atelierje van, jelenleg Budapestben tartózkodik szüleinél s szorgalmasan dolgozik itt is. A jeles festő, mint tudjuk — a nyáron több hétig volt Erdélyben s onnan sok érdekes vázlatot hozott. Legelső helyen említjük egy félig elkészült nagyobb képet, mely egy családi jelenetet ábrázol (az öreg nagyapó élében tartja unokáját, felesége és a fiatal anya a tűzhely előtt ülve osztják a nagyapó örömét), melyet valószínűleg ki is fog állítani a budapesti őszi tárlatra. A tanulmányfők, az eredeti typosok egész sorát hozta Bruck Erdélyből. Egy teljesen elkészült képet is láttunk. Ez egy szép torozkói lány, ki fején egy nagy lepedő fűvet visz. Háta mögött egy legény ingerkedik, a leány szeretne visszatekinteni, de persze „zenirozza“ a fejére nehezdedt teher. Egyik legérdekesebb vázlat az is, mely népünket eddig még kevésbé ismert oldaláról mutatja be. Hordják a mezőről az isten áldását, a falu szélén ülnek a koldusok s az arra menő gazdák ledobnak egy-két kényvet a koldusoknak. Bruck, a ki most itt átutazóban van, két dunaparti képen is dolgozik, melyek szintén érdekeseknek ígérkeznek s melyeket hazánkfia valószínűleg szintén ki fog állítani az őszi tárlatra.

— **HÁROM URALKODÓ TALÁLKOZÁSA.** A székely-nyeviczei kastély felé fordul most a világ figyelme s magát a nevezetes eseményt művészi eszet fogja megörökíteni. E feladat jeles művész hazánkfiára: Zichy Mihályra vár, ki a czárt egész utjában kísérte s már eddig is több vázlatot készített. A két vendéguralkodó fogadtatása a lehető legszívélyesebb volt, nagyobb ünnepélyekkel nem járt. Királyunk ő felsége megérkezése után tíz perczel már lakosztályában volt, hová a parkon át négy szürke által vont kocsin ment. Jobbjára a czárné ült, ki világos rózsaszínű selymen ruhát

viselt, créme-színű csipke-tűnikkel. Uralkodónknak orosz földön tett útját is csak röviden tartóztatták föl a hivatalos fogadások. A granicai pályaházban husz percz telt bele, míg az elébe ntazott herczeg Wittgenstein bemutatta a vele utazott orosz tiszteteket s az ő felsége nevével viselő dragonyos ezred elléptetett fejedelmi tulajdonosa előtt. Az orosz tiszteteket nagyon meglepte, hogy ő felsége biztonságára osztrák határon a vasutat nem őrizte katonaság. Az orosz vonalon ez persze egészen másképp volt. Uralkodónk megérkezése után két órával, a vasuti pályaházban csekély változással ismétlődött a fogadási ünnepély. Csak hogy most Vilmos császár lévén az ünnepelt érkező, a kirendelt díszszázad a „Wacht am Rhein“ hangjai mellett foglalta el helyét és a „Heil dir im Siegeskranz“ indulóval üdvözölte a berobogó vonatot. Ferencz József ő felsége, a czár és nagyherczegek porosz egyenruhát és porosz rendjeleket viseltek. A czárné szintén öltözéket váltott s ez alkalommal dúsan csipkézett halvány soumon ruhát, halványkék kalapot thearozsa-bimbókkal s ugyanoly szintű napernyőt viselt. Vilmos császár könnyedén ugrott le a vasuti kocsiából, háromszor megcsókolta a czárt, kezét csókolt a czárnénak s Pavlovna Mária nagyherczegnőnek, aztán egyenként kétszer megcsókolta a nagyherczegeket, királyunk ő felségét, üdvözölte meleg öleléssel s háromszoros csókkal. A pillanatot, melyben a három nagyhatalom koronás feje egymás mellett állott, fényképek örökítették meg. A három külügyminisztert szintén szívélyesen üdvözölte egymást s beszélgetésbe eredt. A kíséretet kölcsönös bemutatása után, a kastélyba hajtottak, hol hét óraker udvari ebéd volt. Az első kocsiában Vilmos császár ült a czárnéval, a másodikban Ferencz József ő felsége és a czár. Az udvari ebéden mintegy százan vettek részt s a két vendég-uralkodó egyszerre jelent meg s a czárnét Vilmos császár vezette karján az asztalhoz. A főhelyet a czárné foglalta el, balján Vilmos császár, jobbán királyunk, szemben a czár ültek. A czár két oldalán Pavlovna Mária nagyherczegnő és Kocsubai herczegnő foglaltak helyet, oldalaiikon herczeg Bismarck és gróf Kálnoky külügyekkel. Az ebéden felköszöntöket nem mondtak, de Vilmos császár kezdeményezésére, a három uralkodó kocizott egymással. Ebéd után cerce, este a czárnénál szűkkörű thea-estély volt. A tervezett udvari vadászatról az utolsó pillanatban lemondtak. Dél előtt tíz óraker katonai díszszemlét tartatott a vendéguralkodók nevével viselő orosz gyalogezrednek fölött, melyek az éjjel érkeztek meg Székelynyeviczebe. Délután két óraker a három uralkodó a kastély vadász kertjében dämvadra vadászott. A vadászat ideje alatt a három miniszter: Bismarck, Kálnoky és Giers hosszabban értekeztek egymással. A városban aránylag elég csöndesség van, mert a rendőrség szigorú rendszabályokat léptetett életbe. Arra is minden képzelhető óvintézkedés megtétezt, hogy a kastélyhoz hivatalan vendég ne férközhessék. Az őrség vezetését herczeg Cserbatovra, egy még fiatal, de erélyes tengerészisztre bizták, a kinek korlátlan fölhatalmazása van. A kastélyhoz csakis az ő engedélyével lehet közeledni. E nélkül az egyenruhás legfőbb méltóságok is hasztalan kísértik meg a bejutást. A kastély főépületében csupán a koronás fők laknak, de nekik is csak szűk hely jut. A legszebb helyiségek természetesen, a vendégeknek vannak föntartva. Sándor czár a földszint balszárnyán egyetlen szobába szorult, honnan csigalépcsőn juthat nevének elsőemeleti termeibe. De mielőtt oda belépne, egy inas szobáján kell áthaladnia. A czár szobájától balra van a buffet, melyből csigalépcső vezet az emeleti ebédlőbe. Jobbra négy terem van királyunk ő felsége számára berendezve. Éppen fölötté, az emeleten, szintén négy terem nyujt lakást Vilmos császárnak. Az első emeleten vannak a tulajdonképi dísztermek is. Az államférfiak s a kíséret főbb tagjai egy melléképületben kaptak lakást. Sok orosz főtiszt tábori sátrakba szorult, mások pedig, köztük gróf Tolstói és Gurko tábornok nagyon szerény kisvárosi szobákba voltak kénytelenek vonulni. Éppen a hely szűke miatt nem is igen terveznek más ünnepélyeket, csak színházi díszelőadást.

Tartalom: Nagy Péter. — Uj világ. Tolnai Lajos. — Shakespeare. — A nagybácsi elbeszélése. Ferenczi Zoltán. — Egy komédiának utolsó felvonása. Abonyi Á. — Pesti posta. Gabányi. — Nyári színház. Gerő Lina jutalomjátéka. F. Z. — Különfélek. — Tárca: Vajda János lírája.